

Ne használjak hasonlatot
tetszésem szerint?
De mátkám szembogarából
énrám Ő tekint.

Parti Nagy Lajos fordítása

MAGYARÁZAT EGY RÉGI FAMETSZETHEZ, AMELYEN HANS SACHS KÖLTŐI ÜZENETE LÁTHATÓ

Vasárnap van. Hogy ébredünk,
már műhelyében mesterünk.
Nincs rajta szurtos bőrkötény,
ujjas feszül ma termetén;
nem szurkoz, varr és kalapál,
a kissze krényben vár az ár. –
Pihen a hetedik napon.
Körötte csend és nyugalom.

Ám amint kél a zsenge nap,
kedvet már új munkára kap:
érzi, belül egy kis világ
forrong, feszíti homlokát,
minden mozogni, élni kezd,
s ki kell, hogy adja, mondja ezt.

Kapott az égtől hű szemet,
amelyben ész van s szeretet,
hogy tisztán lássa, mire néz,
legyen azt felidézni kész,
s nyelvet, mely bőven áradó,
melyen kecsesen kél a szó.
Ezért döntöttek úgy a múzsák,
mesterdalnokká koszorúzzák.

És most belép egy ifju hölgy,
telt keblű, erős mint a tölgy,
lába szilárdan tartja meg,
nemes járással közeleg.

Csípején nem ring fardagály,
körbe hiún nem kandikál,
mérőrudat hoz, úgy halad,
derekán arany övzalag,
kalászkoszorú van fején,
tekintetében tiszta fény.
A neve: *Tevékeny Tisztesség,*
Igazságosság, Nagylelkűség.

Köszön a vendég, hangja víg,
s a mester nem csodálkozik:
e jóságos, szép hölgy neki
nem idegen, rég ismeri.

S szól az: „A lárma bármi nagy,
az én választottam te vagy,
mert benned leltem tiszta észet,
mely ízetlenre sose készit.
Míg mások bőszen marakodnak,
járd te utána az okoknak,
s míg ők panaszba fúlanak,
te vígan tárd ki gondodat!
Védd, ami tisztos és jogos,
ami szerény és ildomos,
ragyogjon erkölcs és erény,
s a gonoszt is nevezd nevéen!
Nem kell cicoma, cirkalom,
sem enyhítés sem irgalom.
A világot meg úgy mutasd,
mint Albrecht Dürer látta azt:
szilárd lelkűnek, férfiasnak,
mit önerői igazgatnak!
A Természetnek Szelleme
fogja kezéd és járja be
veled az emberéletet,
a csodás szövevényeket,
a tévelygést, a keresést,
csúszást és vad tülekedést:
mily tarkabarkán fut, lohol,
nyüzsgö az örült hangyaboly!
Úgy látsz mindent, ha véle mész,
mint ki varázsdobozba néz.
Adj mindehhez a földi népnek
summázatot is, melyből érthet!”
Kítárta most az ablakot,
s a kint nyüzsgökre mutatott,
a sok-sok ég alatti lényre,
mintha, kit ír majd, máris élne.

Amint a kedves mester itt
boldogan elgyönyörködik
e látványban, mely ily való,
mellé csoszog egy vén anyó.
Az ő neve *História*,
Mythológia, *Fabula*.
Púpos e vén hölgy, nyútt, beteg,
így tisztelet illeti meg.
Amit zihálva, sántikálva
cipel, egy nagy, metszett fatábla.
Rajt' tág redők közt látható
az Úr, a gyermek-oktató,
az őszülőknek bűnbeeste,
Szodoma és Gomorra veszte,
a tizenkét fenséges asszony
s erénytükre, hogy kedvet adjon,
száz gaztett, vérszomj és gyilok,
tizenketten a zsarnokok,
bölcs szavak, díszbetűkbe metszve,
ott van Szent Péter és a kecske,
melytől a szent leckét kapott,
Urát bírálni volt-e ok;
távoli térségek világa,
ott látható a gúnya, málha,
földünknek üdv- és büntörténete.

Mesterünk mohón issza be
szemével mind, mit fölfedez,
s örvend, mert tudja, haszna lesz.
Tudja, mindabból, mit ma látott,
példát merít majd, jó tanácsot,
s úgy mondja el, mit megtudott,
mintha maga járt volna ott,
mert úgy megfogja őt a kép,
hogy meg nem fordítná fejét
arra sem, hogyha most mögötte
csengő s kereplő csapna össze.

S ekkor egy bolond jó elő,
bakként, majomként szökdelő,
hogy mesterünket, így berontva,
vidám kis közjátékba vonja.
S tódul utána, madzagon,
tenger kicsiny és nagy bolond,
kövérek, cingárok hada,
mely úgy, ahogy van, ostoba.
Vezetőjük egy bikafarkkal

mindenkit majomtáncra sarkall,
hogy aztán kigúnyolja, hogy' lép,
s fürödni küldje, józanodjék. –
Ezer fenyítést mér e népre,
amért nem akar fogyni mégse.

Nézzel a mester százfelé,
nyaka már szinte fáj belé.
Minderre szókat hol talál,
hogy' fér mederbe ily nagy ár?
Hogy' marad mindig tetre bátor,
s ontja a szót, a dalt magából?
S im, most egy felhő peremén
besiklik fent egy égi lény:
a Múza. – Szent minden vonása,
Miasszonyunknak képe mása.
Világosságát adja át,
erős, hatékony igazát.
„Jöttem, hogy fölszenteljelek
– mondja –, s hogy áldásom vegyed.
A szent tűz, mit bent őrizel,
lobogjon lánggal égve fel!
Mégis, hogy tápod, életed,
erőd jól újíthassa meg,
bensőd számára én adok
választott, drága balzsamot,
mely mint harmatcsepp nyílt rügyet,
gyönyörrel tölti lelkedet.”

A hátsó ajtóhoz viszi,
tekintsen titkon rajta ki.
A kicsi kertben, ott kívül,
szépséges ifju lányka ül
a bodzás patakocska partján.
A fűvön ül, fejét lehajtván,
egy árnyas almafa alatt,
magába zártan, hallgatag.
Ölében rózsák, melyeket
koszorúba fon, tűzöget,
friss levelűbe, bimbajúba.
Kinek készül vaj' koszorúja?
Amint ott ül, s fon réveteg,
reménység borzongatja meg,
lényét oly sejtés tölti be,
amelynek nincs is még neve,
s kebeléből e súly alatt
egy sóhaj végül fölszakad.

Mi búsít, kedves, mi gyötör?
E sajtó, édes kín, gyönyör,
a boldogító szerelem
kész neked *egyvalakiben*,
ki a sors-adta zűrzavart
szemedben csillapítja majd,
s ízelve édes csókjaid
újból világra születik;
ki karcsú tested fonva át
felejtí minden búbaját,
és édes karjaidba hullva
ifjú erőben éled újra,
új ifjú életet ad neked,
fölkelti dévaj kedvedet,
ingerkedő sok női csinyed,
mikkel sebzéd és üdvözited.
Így nem lesz vén a szerelem,
s nem hül a költő ki sosem.

Élvén ily boldog életet,
feje fölött már ott lebeg
a hervadatlan tölgyfalomb,
mit rá utódi hála fon. –
Posványba süllyed mind a nép,
mely mást követ, nem mesterét.

1776

Mann Lajos fordítása

Breuer János

„A MÚLTAT VÉGKÉPP ELTÖRÖLNI”?

Wilheim András Szabolcsi-értékelésének margójára

„Meg kell [...] mondanom, hogy a magyar zeneesztétikában e pillanatban komoly bajok vannak. Ezeknek a bajoknak a forrása egyszerűen abban keresendő, hogy erre a területre a marxizmus filozófiája még nem tudott betörni. Esztétáink többségükben idealisták [...] Nekünk ez az ideológiai elmaradottság, ez a szűzies szembenállás a marxizmussal annál fájdalmasabb, mert olyan ritka tehetség, mint Szabolcsi Bence is martaléka lett.” Mihály András 1949. február 3-án a Magyar Dolgozók Pártja Kulturpolitikai Akadémiáján tartott előadásából idéztem